

บทที่ 9

พระอัยการลักษณะอาญาหลวง

พระอัยการอาญาหลวงตราเข็นครั้งแรกในรัชสมัยของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอุ่งทอง) เมื่อปีพุทธศักราช 1895 มีการบัญญัติเพิ่มเติมอีกหลายคราวโดยพระมหากษัตริย์พระองค์ต่าง ๆ ในภายหลัง พระอัยการอาญาหลวงยกเลิกในปี พ.ศ.2451 เมื่อใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 รวมเวลาที่ใช้พระอัยการลักษณะอาญาหลวงถึง 556 ปี บทบัญญัติในพระอัยการลักษณะอาญาหลวงส่วนใหญ่เป็นบทลงโทษข้าราชการที่ทุจริตที่ประพฤติมิชอบต่อตำแหน่งหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบ นอกจากนี้ซึ่งมีความผิดอื่น ๆ อีก

การกำหนดโทษ 10 สтан

ในพระอัยการลักษณะอาญาหลวงกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดไว้ 10 สтан ดังนี้

1. พันคอ รับเรือน รินราชนาทว์ เอาลูกเมียข้าคณเป็นราชนาทว์ ทรัพย์สิ่งของเอาเข้าห้องพระคลังจนถ้วน
2. ให้ตัดมือตัดเท้าจำไส่ตڑุ ไว้โดยขากกรรม
3. ทวนด้วย漉คหนังหรือไม้หวาย 1 ยก 2 ยก 3 ยก แล้วประจานจำไส่ตڑุ ไว้เดือนหนึ่ง 2 เดือน 3 เดือน

4. ให้ใหม่จตุรคุณ (ปรับใหม่ 4 เท่า) แล้วอาด้วยลงหัญชาช้าง
5. ให้ใหม่ตรีคุณแล้วอาด้วยอกจากราชการ
6. ให้ใหม่ทวีคุณแล้วประจาน 3 วัน 7 วัน ให้พื้นโทษ
7. ให้ใหม่ล้านนั่งแล้วให้ใช้ของ ๆ เขา
8. ให้ตัดปากแหะปากเอามะพร้าวหัวขัดปาก
9. ให้ภาคทัณฑ์บนไว้
10. กดอุเบกษาไว้ (เรียกประกันทัณฑ์บน)

ไทยทั้ง 10 สถานี ตุลาการเดือกลงแก่ผู้กระทำความผิดที่ร้ายแรงเพียงสถานหนึ่งสถานใดเท่านั้น ไม่ใช่ลงไทยทั้ง 10 สถานแก่ผู้กระทำความผิด ส่วนความผิดที่ร้ายแรงน้อยกว่า กฏหมายกำหนดโทษไว้เพียง 8 สถานบ้าง 7 สถานบ้าง คละลันกันไป

การห้ามหกยุงไทยสมรสกับคนต่างด้าว

ในปี พ.ศ.1976 มีการบัญญัติกฏหมายเพิ่มเติมพระอัยการอาญาหลวงห้ามหกยุงไทยแต่งงานกับคนต่างด้าว ทั้งนี้อาจเป็น เพราะในช่วงนั้นคนต่างชาติเริ่มเข้ามาติดต่อค้าขายกับกรุงศรีอยุธยา คงมีการตั้งถิ่นฐานครอบครัวและคลังสินค้ากันในกรุงศรีอยุธยา จึงเป็นไปได้ที่อาจมีหกยุงไทยแต่งงานกับคนต่างด้าวบ้าง ด้วยความเป็นห่วงว่าหกยุงไทยจะเอาความลับเกี่ยวกับกิจการบ้านเมืองไปแจ้งให้กับสามีคนต่างด้าวทราบ และเกรงว่าหกยุงไทยที่แต่งงานกับคนต่างด้าวและบุตรที่เกิดในภายหลังจะเข้ารีตไปบังถือศาสนาอื่น จึงมีตรา กฏหมายเพิ่มเติมขึ้นมาว่า “.....และไพร่ฟ้าข้าบอนขันทเสนาทุกวันนีประกอบด้วยราชโองการฯ ในพระ โลกะ มีได้กัดลัวแก่นบากะสายแก่นบากะ เห็นนานาประเทศฝ่ายรัช องกรีด กระปิตัน วิลันดา คุล่า ฉ华 ມลาย แขก กวย แกว ประกอบไปด้วยทรัพย์สมบัติเป็นอันมาก และ ไทนอยุทุกวันนี ยกฤกษ์สาวหวานสาวให้เป็นเมียข้าทิฐิถือผิดเป็นของแล้วและฝ่ายล้มนาทิฐิเสีย แลบุตรอันเกิดมานั้นถือเพศไปตามพ่อและพาภันไปสู่อนาคต นันจะเอากิจการบ้านเมืองไปแจ้งแก่นานาประเทศฟัง....จึงมีพระราชนองการ....ให้ตราเป็นพระราชนฎีการบัญญัติไว้ว่าแต่นี้เป็นไปเมื่อหน้ารายฎรข้าแผ่นดินชายหกยุงไทยขอนอย บมิยำบมิกลัวพระราชนາญาพระราชนักหนาตุณกฏหมาย เห็นพัสดุเชิงของเงินทองของบุนิจามนิฐิอันมาค้าขายแต่นานาประเทศนอกค่านต่างแดน เลยกฤกษ์สาวหวานสาวให้เป็นเมียฝรั่ง อังกฤษ วิลันดา ฉ华 ມลาย อันต่างศาสนานะให้เข้ารีตอย่างบุนิจามาทิฐินอกศาสนา ท่านว่าผู้นี้เป็นสีบนหนานในแผ่นดิน แลบันเอาราไปเพื่อแผ่แก่ปัจจามิตรข้าศึกศัตรูหมู่ร้าย ท่านให้ลงไทย 6 สถาน อย่าให้คุเป็นเยี่ยงอย่าง เหตุใดจึงกล่าวคั่นนี้ เหตุว่าพ่อนั่นดั่งพืชหว่านลงเห็นอแผ่นดิน จะเป็นพืชผลสืบไป ฝ่ายพ่อนั่นลูกนั่นจะเอากิจการบ้านเมืองไปแจ้งนานาประเทศ ๆ บันรุ้แล้ว บันจะคิดมาบีบีนพระนราชนีขอขันทเสนาพระพุทธศาสนาถึงจะพลดยเคราหมองไป” (พระอัยการอาญาหลวง บทที่ 13)

การห้ามค้ากำไรเกินควร และการขายสินค้าต้องห้ามแก่ชาวต่างประเทศ

ความจริงประเทศไทยมีกฏหมายป้องกันการค้ากำไรเกินควรมาเป็นเวลานานแล้ว ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ผู้ขายเอาเปรีบผู้บริโภคจนเกินไป กฏหมายจึงบัญญัติให้มีการกำหนดราคากันสูงไว้ ไม่

ให้พ่อค้าขายสินค้าเกินกว่าราคาที่กำหนดไว้ เรียกกันว่า “ถนนตลาด” มีเจ้าหน้าที่ เรียกว่า “กำนันตลาด” เป็นผู้ตรวจสอบไม่ให้ซื้อขายกันเกินกว่าราคาที่กำหนดไว้ ถ้าพ่อค้าคนใดขายสินค้าเกินกว่าราคาที่กำหนดไว้ เป็นการกระทำละเมิดกฎหมายที่บัญญัติไว้ จะต้องถูกจำใส่ข้อไว้ 3 วัน แล้วเอาไปประจานรอบตลาด แล้วทวนค่วยไม้หวาย 25 ที ส่วนกำนันตลาดที่ไม่กำชับให้พ่อค้าขายสินค้าตามราคาที่กำหนด ปล่อยให้พ่อค้าขายสินค้าเกินกว่าราคาที่กำหนด กำนันตลาดต้องมีโทษถูกจำใส่ข้อไว้ แล้วทวนค่วยไม้หวาย 15 ที (พระอัยการอาญาหัวหลวง บทที่ 36)

มีสินค้าบางอย่างที่อาจใช้เป็นยารักษาโรค และเป็นสิ่งของที่หาก บางอย่างอาจใช้เป็นบุหรี่ปั๊จจี้ได้ จึงมีกฎหมายห้ามขายให้แก่คนต่างชาติ เช่น พากกฤษณา ฝาง และดีบุก เป็นต้น จึงอาจมีการลักลอบซื้อขายกันเองระหว่างพ่อค้ากับคนต่างชาติ ผู้ใดขัดขืนบังอาจขายสินค้าดังกล่าว ห้ามแก่คนต่างชาติจะต้องถูกลงโทษสถานหนักที่เดียว ส่วนกำหนดตลาดรู้เห็นกับการซื้อขายสิ่งของดังกล่าวไม่ห้ามปราม ต้องได้รับโทษเช่นเดียวกัน (พระอัยการอาญาหลวง บทที่ 36,117, 119)

การจันของที่ดิน

ตามที่ได้ศึกษามาในส่วนที่ 1 แล้วว่าในสมัยสุโขทัยนั้น แม้จะไม่มีหลักกฎหมายที่ชัดเจนว่าที่คืนทั้งหมดในอาณาจักรสุโขทัยเป็นของพระเจ้าแผ่นดินก็ตาม แต่ก็มีข้อความในศาลาราชรีกว่าเมื่อพ่อขุนนานเมืองสืบราชบัลลังก์แล้ว อาณาจักรสุโขทัยตกเป็นของพ่อขุนรามคำแหงทั้งหมด

เมื่อมาถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา หลักกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับที่ดินเป็นที่ชัดแจ้งว่าที่ดินทั้งหมดในอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาเป็นของพระเจ้าแผ่นดินทั้งสิ้น ดังปรากฏในบทบัญญัติพระราชบัญญัติการลักษณะเบ็ดเสร็จ บทที่ 52 ว่า “ที่ในแคว้นแก้วนกรุงเทพพระมหานครกรุงศรีอยุธยาฯหาดีกิจภาพนพรัตนราชธานีบูรรมย์เป็นที่แห่งพระเจ้าอยู่หัว หากให้รายภูทั้งหลายผู้เป็นข้าแผ่นดินอยู่ จะเป็นที่รายภูทามไม่ได้....”

แต่ทั้งนี้ไม่ได้มายความว่ารายภูรจะจับของที่คินเพื่อหักร้างถางพงไม่ได้ รายภูรที่ประสูงค์จะจับของที่คินจะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในพระอัยการลักษณะอาญาหลวง บทที่ 47 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใด ก่อ่นสร้างเลิกรังที่ไว่นาเรือกสวนนั้น ท่านให้ไปปนออกแก่เสนา นายระหว่าง นายอากร กำนันพันที่ให้ไปปูที่เรือกสวนไว้นาอัน ก่อ่นสร้างขึ้น ให้รู้ว่ามากและน้อย ให้เสนาระหว่าง นายอากร เยี่ยนภูก้าโคนดให้ไว้แก่ผู้เลิกรัง ก่อ่นสร้างใหม่ขึ้น และให้รู้ว่าผู้นั้นอยู่บ้านนั้น ก่อ่นสร้างเลิกรังที่

ต่ำบลนั้นเข็นใหม่ในปีนั้นไว้เป็นสำคัญ ถ้าแล้วผู้ไคลักลอบโก่นสร้างเดิกรังเอาแต่อ่านเงื่อนใจเอง นิ่มได้ บอกแก่เสนอ นายระหว่างนายอาจารย์ฯ จับได้ก็ตี มีผู้มาฟ้องร้องก็ตี พิจารณาเป็นสังฆ์ ท่านให้ลงโทษ 6 สัตว์ ถ้าทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้น่าตีเสีย ให้อาจารย์ซึ่งบังไว้แขวนคอประจัน 3 วัน แล้วให้ใหม่จัตุรคูณ”

ในพระอัยการลักษณะเบ็ดเสร็จ บทที่ 45 ก็มีบทบัญญัติทำนองเดียวกัน แต่ให้ลงโทษ 6 สัตว์

กฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง

ตามที่มีหลักกฎหมายทั่วไปว่า “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ ถ้าไม่มีกฎหมาย” ซึ่งหมายความว่าการที่จะลงโทษผู้ใดนั้นจะต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดแจ้งให้ประชาชนได้ทราบล่วงหน้าว่าสิ่งใดที่เขากระทำได้โดยไม่มีความผิด และสิ่งใดที่เขาทำไม่ได้เพราะมีกฎหมายห้าม กล่าวอีกนัยหนึ่งกฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง ไปลงโทษการกระทำซึ่งในขณะกระทำไม่เป็นความผิด เมื่อมองในแง่นี้ พระอัยการอาญาหลวงก็มีบทบัญญัติที่ยึดถือหลักกฎหมายทั่วไปเช่นว่านั้น กล่าวคือ ในพระอัยการอาญาหลวง บทที่ 43 ซึ่งบัญญัติว่า “พระเจ้าอยู่หัวท่านห้ามนิให้มุขมนตรี ราชนิคุล ขุนหมื่นหัวพันทั้งหลาย คงกันสภาพสุราษฎร์มา สูบสิ่งเที่ยวเล่นในเวลากลางคืน และลักลอบเจราศดีอันมิชอบ อันผิดจากพระราชธรรมเนียม ถ้าผู้ใดมิฟังพระราชบัญญัติตรัสห้ามดังนี้ ท่านว่าผู้นั้น ทรงศพบอดต่อแผ่นดิน ท่านให้ลงโทษ 6 สัตว์ ถ้าผู้สูบสิ่งเหล่านี้เที่ยวเล่นกลางคืนและเจรจาคดีมิชอบดังกล่าวนั้นก่อนทรงพระราชบัญญัติ ท่านไม่ให้มีโทษแก่ผู้นั้น”

จากบทบัญญัตินี้จะเห็นได้ว่าเป็นการทำห้ามการสูบสิ่ง สภาพสุราษฎร์มาในหมู่ขุนนาง ข้าราชการในเวลากลางคืน ทั้งนี้เพื่อยืดกันมิให้ข้าราชการควบคิดกันกระทำสิ่งมิชอบ ทั้งในบทบัญญัติต่อมาข้างต้นไว้อีกว่า ถ้าข้าราชการมีกิจธุระการงานใด ๆ ที่จำเป็นต้องไปมาหาสู่กันในเวลากลางคืนก็ให้แจ้งแก่เจ้าขุนนางรับทราบไว้ก่อน จึงจะไม่มีความผิด เนื่องจากกฎหมายที่นี้ คงเป็นสิ่งใหม่ กล่าวคือ แต่เดิมพอกขุนนางข้าราชการทำได้โดยไม่ผิด เพราะฉะนั้นมีของห้ามนิให้กระทำต่อไป จึงต้องประกาศให้ทราบกันทั่วไปก่อน เมื่อขุนนางข้าราชการทราบข้อห้ามแล้วยังเข้ากระทำอีก จึงเป็นความผิด

การยอมความกัน

ในคดีความผิดอาญาในสมัยเดิมนั้น กฎหมายจะไม่ได้แบ่งออกเป็นความผิดค่อแผ่นดิน

หรือความผิดต่อส่วนตัวเหมือนในปัจจุบัน แต่ว่าความผิดที่มีลักษณะเป็นการเสียหายต่อคุณค่า เอกชนโดยตรง และเป็นความผิดที่ไม่ร้ายแรงนัก หากคู่ความไม่ติดใจที่ฟ้องร้องกันและยอมความกันก็ให้ตกลาภารการดำเนินการให้ตามความประ伤ศของคู่ความ ส่วนเงินพินัยหลวงที่ควรเอาเข้าพระคลังนั้นให้แยกเป็นทานแก่อณาประชาราษฎร (พระอัยการลักษณะอาญาหลวง บทที่ 105) หากคดีที่จะยอมความกันเป็นคดีหมั้นตโทย ท่านให้เข้ากรมปลัดกรรมເອົາຄີ່ນການນັງຄົມຖະພະກຽມກ່ອນ ถ้ามีพระราชโองการตรัสเป็นประการใดก็ให้กระทำการตาม ถ้าเป็นคดีในหัวเมืองให้ເອົາຄີ່ນขึ้นว่าแก่เจ้าเมือง เจ้าเมืองว่าเป็นประการใดก็ให้กระทำการตามนั้น ถ้าผู้ไดເອົາຄີ່ນหมั้นตโทยมาทำยอมความตามคำขอใจ เข้ากรมปลัดລະເມີດພະຣະບັນຍຸຜູ້ຕີ ມືໂທຍ 6 ສະຖານ (พระอัยการลักษณะอาญาหลวง บทที่ 45)

การเก็บภาษีจังกอบ

ภาษีจังกอบซึ่งยกเลิกไม่เรียกເອກับสินค้าหรือสัตว์ที่นำผ่านแดนในสมัยสุโขทัยนั้น เมื่อมาถึงสมัยกรุงศรีอยุธยาระบบการปกครองและสภาพบ้านเมืองได้เปลี่ยนแปลงไป ทำให้มีการเรียกเก็บภาษีชนิดต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้จ่ายในการปกครองประเทศ ในส่วนที่เกี่ยวกับภาษีจังกอบนี้ ในบทที่ 122 กำหนดให้นายพระขอนธนบุรี ขอนอนน้ำขอนอนบกแห่งใด ๆ ในพระนครศรีอยุธยาที่จะจัดเก็บจังกอบในเรือน้อยใหญ่ก็ต้องหางบหนทางเกรียงก็ต้องหานันดิงของสินค้าให้ครบสิบ แล้วจึงหามาเป็นจังกอบเสียหนึ่ง (พิกัดเก็บ 10 หิน 1) ถ้าสิ่งของสินค้าไม่ครบ 10 ชิ้น ท่านไม่ให้เอ้าจังกอบเลย ผู้ไดลักษณะของสินค้าส่วนสิ่งของอันจะเป็นจังกอบซุ่นซ่อนหนีไป นายขอนอนจันไดให้เอ้าผู้นั้นใส่ชื่อไว้และให้ใหม่เอ้าจังกอบอันหนึ่งเป็นสี่ ตามจดหมายเหตุของลาສูແບຮ ราชทูต ฝรั่งเศสที่เข้ามาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ได้อธิบายว่ามีการเก็บจังกอบเรื่อง (บรรทุกสินค้า) ว่าเดิมเก็บตามขนาดเรือยาวะหนึ่งนาท ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเพิ่มพิกัดขนาดปากเรือขึ้น เรือลำใดกว้างกว่า 6 ศอก ให้เก็บ 6 นาท ถึงแม้เรือลำนั้นจะยาวไม่ถึง 6 วา ก็ตาม ส่วนจังกอบสินค้ามีการเก็บทั้งสินค้าเข้าและสินค้าออก

การให้ความคุ้มครองผู้มาพึงพระบรมโพธิสมการ

กฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยาได้บัญญัติให้การคุ้มครองแก่ผู้เข้ามาพึงพระบรมโพธิสมการของกษัตริย์กรุงศรีอยุธยาให้ชัดเจนยิ่งขึ้นกว่าในสมัยกรุงสุโขทัย โดยห้ามมิให้ราษฎรคนไทยซื้อเติมผู้ที่มาพึงพระบรมโพธิสมการให้ได้รับความทุกข์ยากยิ่งขึ้น ดังที่บัญญัติในบทที่ 129 ว่า “มีผู้เอา

ครอบครัววิวัฒนาซึ่งม้าแก้วแห่งเมืองทัพย์สิ่งใด ๆ หนีแต่ประเทศอื่นเข้ามาเพื่อยู่ในของขันต์เสนาและเพื่อยู่ด้วยพระยาหารราชແລມีองนอกก็ตี หัวแสงหัวหมื่นหัวพันปากແຄณาประชา รายภูร์ก็ตี และผู้มีพื้นแห่งนั้นเสียรินເອາຄอบครัววิวัฒนาซึ่งม้าข้าคุนทรัพย์ข้าวของ ๆ มัน ดังนั้นท่านว่าผู้นั้นทรหศแก่บ้านเมือง ท่านให้ลังโทยด้วยความก้าวคอนเสื้อ ให้ไห้ก้านคอนโดยศศักดิ์ แล้วไห้ไห้ “

เหตุผลแหย่อนผ่อนโทย

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในพระอัยการลักษณะมรดกว่าบุคคลที่ได้รับบำเหน็จนั้นไม่ต้องแบ่งมรดกภาคหลวงและผู้ที่ได้รับทั้งบำเหน็จและบำนาญจากไม่ต้องแบ่งมรดกภาคหลวงแล้วข้างไม่ต้องคืนเครื่องพัทญา ในพระอัยการอาญาหลวงบัญญัติไว้ว่าผู้ที่จะได้รับบำเหน็จต้องประกอบคุณงานความดีอย่างหนึ่งอย่างใดในห้าประการดังต่อไปนี้คือ

1. ผู้ได้ไปการเจริญสุขกรรม ได้รับกันข้าศึกได้ชนช้ำ มีชัยชนะแก่ศัตรู
2. ผู้ได้อาสมัครพรรคพวกรรมอาสาเมื่อการศึกสู้เสียชีวิตເອชาชัยชนะแก่ศัตรู
3. ศัตรูหมู่ร้ายมาปล้นบ้านปล้นเมืองและมีผู้อวุ朵อาสาເອພະນກໄວ้มิให้เสียข้าศึก
4. ผู้นำรุ่งพระราชทรัพย์ในท้องพระคลังให้มั่งคั่งบริบูรณ์โดยประเพณีความนิใช้เคืองใจ
5. ผู้พิจารณาพิพากษาอรรถดีชอบตามประเพณีโดยสังโถชธรรม มิให้รายภูร์เดือดร้อน ผู้มีบำเหน็จทั้งห้าประการ กระทำความผิดมิไทยประหารได ๆ ก็ตาม สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท่านให้ด้วยโทยไว้ก่อน ถ้าโทยถึงตากนออกกว่าบูบต่อพระเจ้าพระราเมងค์ ถ้าไม่ให้ทวนแลรับราชนาวี ถ้าโทยถึงรับราชนาวีและทวนกีควรให้ปรับไห้ ถ้าโทยถึงปรับไห่มกีควรให้ภาคทัณฑ์ไว้ ที่ท่านให้ลดหน่อนโทยให้เช่นนี้ เพราะว่าผู้มีบำเหน็จนั้นเป็นผู้มีคุณแก่แผ่นดิน

รายภูร์

ผู้พิจารณาพิพากษาอรรถดีชอบตามประเพณีโดยสังโถชธรรม มิให้รายภูร์เดือดร้อน ผู้มีบำเหน็จทั้งห้าประการ กระทำความผิดมิไทยประหารได ๆ ก็ตาม สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท่านให้ด้วยโทยไว้ก่อน ถ้าโทยถึงตากนออกกว่าบูบต่อพระเจ้าพระราเมิงค์ ถ้าไม่ให้ทวนแลรับราชนาวี ถ้าโทยถึงรับราชนาวีและทวนกีควรให้ปรับไห้ ถ้าโทยถึงปรับไห่มกีควรให้ภาคทัณฑ์ไว้ ที่ท่านให้ลดหน่อนโทยให้เช่นนี้ เพราะว่าผู้มีบำเหน็จนั้นเป็นผู้มีคุณแก่แผ่นดิน